

zobjaven protest z zahtevo, da se nemu doma izvede ukaz ministrskega predse- nika z dne 4. februarja t. l. s tem, da s- otvori slovenskih vzorednih razredov toliko, kolikor jih je treba z ozirom na število otrok, ker je na razpolago zadost- šolskih prostorov in učiteljsva. Z oziro- na toliko zavlačevanja se zahteva tudi takojšen preklic prepovedi zopetne otvo- ritve zasebnih slovenskih šol, ker ta pre- poved nasprotuje načelom svobode, ki mora biti dovoljena v vsaki civilni državi.

Po vsem tem bi bil skrajni čas, da bi goriški davkoplačevalci sami prišli zopet do besede ter pometli enkrat za vsele- s kliko, ki se šopiri na goriškem munic- ipiju ter s podobno šovinistično politiko goji umetno narodno napetost, ki bi sama od sebe izginila, ako bi tudi Slovenci do- bili, kar jim gre po vseh božjih in člove- škinih postavih, da zamorejo narodno ži- veti. Prepričani smo, da tudi večina goriškega prebivalstva italijanskega misli treznejše in strpnije kakor sedanjí mogot- ci na magistratu. Potreba je le, da bi dala svojemu treznejšemu predarku tudi go- gumnega izraza in preprečila v bodoče tako koristim goriškega mesta le škod- ljivo nasilno politiko zlasti v kulturnih vprašanjih, politiko, ki se mora vsakemu poštenjaku že gabit!

Po „Goriški Straži“.

MIRČE KOSIN:

Pozabljeni.

Hvaležen sem tovarišu F. Rantu, da je podrezal v zadnji številki „Učit. Tov.“ pod gornjim naslovom v materijalne raz- mere, ki vladajo pri ekskurendnih šolah.

Pridružujem se v polnem obsegu njegovemu naziranju, ki ga je pojasnil v svojem članku, ter podpišem oberočno njegovo zahtevo po sedanjim razmeram odgovarjajoči regulaciji osebnih nagrad.

Ker pa marsikomu nabrž še niso po- polnoma jasne razmere, ki vladajo pri takozvanih nagradah za pouk na eks- kurendnih šolah, sem se namenil to storiti v sledečih vrsticah.

Exskurendna šola je le tam ustanov- ljena, kjer je število šoloobveznih otrok manjše nego zakonita določba, ki zahteva za sistemizirano enorazredno 42 šolo- obveznih otrok in so pota in oddaljenost taka, da tistih manj kakor 42 šoloobvez- nih otrok ne more niti po leti, niti po zim- obiskovati bližje šole.

Iz tega je razvidno, da so ekskuren- dne šole ustanovljene le zato, da država, ki je sicer dolžna skrbeti za vseh držav- ljanov izobrazbo in vzgojo, prihrani stro- ške za vzdrževanje 13 učnih oseb, ki bi jih morala nastavitviti na teli še ne sistem- iziranih mestih.

Poglejmo približne stroške, ki bi jih imela država v slučaju, da stori svojo dolžnost. Ako nastavi samo začasne učne osebe na ta mesta, se obremeni državna blagajna na plačah in draginskih dokla- dah učiteljsva za četrt milijona kron. Če računamo za stavbe, učiteljsko stanova- nje, kurjavo in snazjenje šolskih sob zo- pet približno četrt milijona kron, medtem ko izda šol, uprava danes v nagradah učiteljsva za vzdrževanje teh šol komaj kakih 10.000 kron letno.

Če smotrimo še uspeh na ekskuren- dnih šolah, ki je povsod v splošnem za- dovolj, opazimo dobiček, ki ga ima dr- žava s temi šolami. Zato je res že zadnji čas, da se tudi višji šolski svet v tem ozi- ru malo pobriga za plače učiteljsva eks- kurendnih šol in jih današnjim razmeram primerno zviša.

Ako mi varčujemo državi na izdatkih za njena dolžnost, da tudi ona ne pozabi na onih 13 čebelic, ki ji s svojo pridnostjo in požrtvovalnostjo prihranijo letno pol milijona kron.

Pripomniti pa moram takoj, da naj nam višji šolski svet nikar ne prikoži na- grado po številkah. Vsakemu je znano, da odgovarja vsak povišek v kronah pred- vojnim vin. Kaj si moremo pomagati, če mi mesečno primaknejo tudi 100 K, ko pa v resnici ta svota več ne velja nego prejšnji stari goldinar. Evo dokaza. Danes dobiš pri nas za sto kron 3 kg prosene kaše in 3 kg suhih češpelj. Pred vojno sem pa vso to robo dobil za eno krono.

Za mojo ekskurendo je dobival moj prednik pred vojno mesečnih 50 K. To je bila za tiste čase primerna nagrada, ker je lahko kupil eno novo obleko, v kateri se je lahko pokazal v vsaki družbi ali pa 3 pare dobrih čevljev itd. A danes?

Od takrat so nagrado trikrat popra- vili, tako da znaša danes mesečno 100 K, reci in čitaj sto kron. Za ta denar je treba danes 8 do 9 krat prekoračiti 16 km dolgo, slabo in kamenito gorsko pot. Da te bo pa preje konec, gazi 6 do 7 mesecev do metra debel sneg in za odklikovanje sta- novske gorečnosti si s takopliji temeljt pre- hlad, ki mu sledi neizprosna jetika. Raz- drapaj pri tem nevaležnem poklicu 2500 kron vredno obleko in dva para čevljev

vrednih 900 K. Vse te dobrate so ti popla- čane z mesečnimi sto kronami.

Res, človek ne ve ali bi se smejal ali jokati. Ves »špas« stane državo na mesec 100 K, a jaz riskiram vse: zdravje, ob- leko in obutev. Pouk je pa seveda gratis. To mora človek napraviti za »božji lon- kot« so nekaj rekli stari ljudje.

Menda ni človeka pod solncem, ki bi me zavidal za ta sijajni postranski zaslu- žek. Ali z g. tov. Rantom rečem tudi jaz: smilijo se mi ubogi otroci, ki bi brez mene ostali žalostni anafabeti ter bi bili sebi v napotje, a državi v breme.

Samo iz tega vzroka še vlečem to revščino na svoji grbi in korajim vsak leden dvakrat k svoji družinici, ki se ve- seli mene, a jaz nje.

Kljub težkočam, ki me ovirajo pri mojem poklicu, bi mi bilo vendar težko opustiti to gorsko svetišče prosvete in iz- obrazbe ter upam, da se zgrade država sama in molče izdatno pomaga pozablje- nim.

JAKOB — IČ:

Moderna slovenščina.

Da se pri nas bolj kakor drugod oca- njujejo novo izišle knjige s strankarskega stališča, je žalostno dejstvo. Nič manj ža- lostna pa je slovenščina teh ocenjevalcev, ki iz gotovega namena skušajo v slog vplesti največ tujk ko mogoče. Tako naj- demo v oceni »Stritarjeve antologije«, ki jo prinaša »Dom in Svet« (7. in 8. št. 1919) 50 tujk, dočim ima celo besedilo le 569 besed, tako da je vsaka sedma — tujka. Da so tuje potrebne in nepogrešljive, ker označijo kak pojem čisto natančneje kakor okorne skovanke, zna vsak olikanee, toda olišpati svoj slog z nepotrebnimi, z vidno manjjo iskanimi tujkami, je smešno igrajkanje. Le poglejmo nekaj »klasi- čnih« izrazov omenjene ocene: kosmopo- litično zrela študija; aristokratskoizrelo izbrati; pietetnomirno objektivna sodba; klasičnotaktno izraziti, in stavek: Sicer je pa Prijateljeva slika vzornoplastična, soč- na in prijetno drapirana v elegantni patos simbolizmov Prijateljevega okusa.

Še skoraj lepšo izbiro takih s silo privlečenih izrazov nahajamo v oceni Fin- žgarjeve »Verige« istotam, n. pr. parabo- ličnoidejna tipika; elementarnolepa; ele- mentarnodramatična liba; elementarno nova umetnina; komedijsko tipična inici- ativnost; ter stavek: Finžgar je v knji- ževnoklasični tesnosti krepkega karakte- rizujočega dialoga vendar preveč suponi- ral kreaciji gledaliških igralcev, premalo eksponiral, premalo izličil potezne motive svojih lic in ...

Naj reče kdo, da vse to ne bi bilo elementarnolepa in »književnoklasično« učeno pisanje! To je nam dober dokaz, da se z učenjem tujih jezikov zadržuje raz- voj materinščine ter se zanemarijo pri- stnodomači izrazi, brez katerih se ne da poljudno pisati. Vsakemu je znano, da je pisal Ivan Cankar vzorno slovenščino, a dr. I. Pregelj, ki piše v gori navedenem žargonu, se je ojunčil, očitati Cankarju nepoznanje gršine, češ, ta bi ga usposo- bila, da bi nam ustvaril tudi v pesništvu kako nesmrtno delo. Hvala Bogu, da se Cankar ni ukvarjal z grškim medijem in aptativom, zato je na pisal klasično slo- venščino! Ako bi bilo znanje klasičnih je- zikov višek popolnosti, tedaj bi moral imeti slovenski narod precej več pesnikov kakor jih ima, saj se menda nikjer ne tol- če grške in latinske slovnice tako teme- lito kakor na naših gimnazijah. Cicero- novci in Homerjevci baše tudi ne vedo, da tudi Schiller ni znal gršine in da je Götthe nikdar ni dodobra obvladal, in ven- dar sta ta dva duševna heroa ustvarila ne le za svoj narod, ampak za cel kul- turni svet nesmrtna dela. V obče pač za- dostuje poznati najboljša svetovna dela iz dobrih prevodov.

Iz navedenih stavkov, tvorjenih z be- sedami grškega, latinskega in slovenske- ga izvora, se pa še marsikaj učimo. Prvič vidimo, da ljudje, ki sicer odklanjajo »umetne« jezike, češ, da so mešanice, sam- mi mešajo naravne jezike, da nastane pra- vi »Sprachsalat«, ki ga noben preprost človek ne more razumeti. Drugič se nam dokazuje, da narodni jeziki niso nikak živ organizem, ker sicer ne bi mogli prenesti tujih elementov, kakor ne moremo cepti hrušek na črešnje ali vrtnic na češmilje, jeziki pa, ker so umotvori sprejmejo vse vse mogoče in najbolj heterogenne ele- mente. Jezike pač ustvarjajo ne le narodi, ampak tudi posamezniki. Mnogo jezikov, morda največ, je slučajno nastalo. Ko bi n. pr. ostali Slovani zmirom v eni in isti državi skupaj, ko bi imeli že v pradi bi razvito pismenost ter bi jo gojili skozi vsa stoletja, bi li razločevali danes več slo- venskih narodov? Kdo more to trditi? Naj se ne reče, da različne pokrajine, raz- lična podnebja, in različni način življenja morajo povzročati raznolikost in razkro- jezika, kajti to je le na pol resnica, ker

nobena pokrajina in nobeno podnebje ne zahteva kakega posebnega jezika zase! Kakor v življenju posameznika, tako igra namreč slučaj tudi v zgodovinskem in kul- turnem življenju človeštva veliko, pre- malo uvaževano vlogo. Nezavedni človek dosedaj si bil igrača slučajev! Imaj pa sredstva, da se njih uplivi odtegneš, in ta so intelekt, volja in energija! Poslušajmo se teh sredstev v blagor sebi, narodom in človeštvu sploh!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Vabilo k občnemu zboru »Dru- štva slov. učitelj v Ljubljani«, ki se vrši v četrtek dne 1. aprila t. l. ob 2. uri popoldne na 1. mestni dekliški šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Poleg običajnih društvenih poročil je na dnevnem redu razgovor: 1. o načrtu šolskega zakona naše države; 2. o udeležbi učitelj na učiteljskem kongresu v Beogradu, in na ženskem kongresu v Zagrebu; 3. o raz- pisu učiteljskih služb in o kompetencah; 4. o stališču meščansko-šolskih učitelj in učitelj ženskih ročnih del; 5. o šol- skem listu, K obilni udeležbi vabi odbor.

+ »Zveza slovenskih učitelj in učiteljic« na bivšem Štajerskem ima v sredo, dne 31. sušca predpoldne ob 8. uri v Celju v okoliški šoli odborovo sejo, pri kateri se razpravlja v važnih stanov- skih vprašanjih.

+ Odbor »Društva učitelj in šol- skih prijatelj za okraj ljubljanske oko- lice« ima sejo dne 31. marca 1920 ob 3. uri popoldne v sobi hranilnice v Uči- teljski tiskarni. Vabim k tej seji p. n. gg. odbornike in tudi sploh tiste člane dru- štva, ki so ta dan v Ljubljani in se je mo- rejo udeležiti. Na zdar! — Žirovnik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bližnjo okolico je nadaljevalo 7. t. n. pre- kinjeno zborovanje v nedeljo, dne 14. t. n. Kljub temu, da je bilo sklicano zborova- nje na nedeljo in sicer za 9. uro, je bil obisk docela zadovoljiv. Predsednik po- jasni, da je sklical zborovanje na tako rano uro radi isti dan vršče se slavnosti, povodom 70 letnice F. Masaryka. Pri slavnosti sodeluje tudi učiteljsvo in mao- gi izmed društvenikov se bodo gotovo udeležili te nenavadne prireditve na čast najzaslužnejšemu živemu Slovancu. Ra- di nuje pevske vaje, h kateri odideta to- variš predsednik in podpredsednik, vodi zborovaje tajnik. Sklene se obravnavati najprej nuje tekoče zadeve in sicer: 1. se prav živahno razpravlja o pisanju tukajšnjega soc. dem. in nemškega gla- sila »Volksstimme« napram delovanju naših članov in drugega učiteljsva v šoli. Z ogorčenjem se je konstatiralo, da se vrše ti napadi sistematično in v skrajno surovem tonu ter hočejo z lažmi težko- čiti slov. učiteljsvo delo v šoli, ki je v sedanjih razmerah že itak dovolj težko. Kakor kažejo dejstva, dosežajo ti napadi več ali manj tudi ta namen. Sklene se prepustiti odboru, da ukrene vse potreb- ne korake proti temu podlemu hujškanju. Sicer si bode pa zapomnilo, da od katere strani so se mu metala prva polena pod noge na njegovi ne lahki poti. 2. Nadalje se je razpravljalo o imenovanjih, izvrše- nih v zadnji seji višjega šolskega sveta. Nekatera mesta so se nepričakovano po- delila drugim prosilcem, za druga mesta pa se je imenovanje odložilo iz reznih vzrokov. Vse pa kaže, da se pri višem šolskem svetu nemalo ozirajo na dose- danje učiteljsvo za teh mestih, katera je prevzelo v najtežjih razmerah in riski- ralo v tistih časih ne samo svoje boro premoženje, tudi življenje. Sedaj pa, ko so premagane najtežje težkoče, pa vse kaže, da bi prevzeli ta mesta drugi, ki imajo morda par službenih let več, ali pa nekaj več protektorjev. Poudarja se, da smatra učiteljsvo pod svojo častjo, da bi pritiskalo kljuke in moledevalo za mesta, katera mu sodijo po vsej pravici. Le ne- sposobnost je vzrok odklonitve. V tem oziru naj stori naša organizacija t. i. »Za- veza« vse, da se odpravi vsaj pri naših oblastih vse, kar ima le senco krivice in korupcije ter strankarstva. Naj se gleda le na pravico in zmnožnost, vsi drugi ozi- ri pa morajo odpasti, zlasti pa kakršnakoli strankarska ali pa osebna protekcija. V kratkem bode ravno v Mariboru in oko- lici treba več mest še premeniti z za- časnih v stalne. Kakor kažejo zadnja ime- novanja, ni pričakovati, da bi se ista iz- vršila predvsem pravično. Raditega se sklene, da naj se društveni odbor obrne s posebno vlogo na »Zavezo«, višji, mest- ni in okrajni šolski svet in naj opozori te korupcije na dejstva, ki delajo med učiteljsvom nemirno kri ter mu jemljejo še tisto veselje do dela v šoli in zunaj nje, katero so mu še pustile še itak ne poseb- no prijetne splošne življenjske razmere. 3. Na to bi se imelo vršiti predavanje g. nadzornika Sijanca. Ker je preostalo le malo časa, predlaga g. nadzornik sam, da

se predavanje raditega odloži na poznejši čas. Tajnik še pojasni, zakaj je odbor do- ločil zborovanje na nedeljo, dasi se je izrazila od mnogih strani želja, da bi se vršilo kak drugi šolski dan. Začetkom aprila bomo praznovati obletnico pre- osnove nemškega šolstva v slovensko ter našega prihoda semkaj. Raditega se na- merava prihodnje zborovanje določiti na šolski dan, ki bodi pouka prost. Dopoldne bi se vršilo slavnostno zborovanje, popold- dne pa skupni izlet v okolico. Po nekate- rih kratkih pojasnilih se zborovanje za- kluči ter se podajo zborovalci polnošte- vilno k Masarykovi slavnosti.

+ Novomeško okrajno učiteljsko društvo je zborovalo ob zelo lepi udelež- bi dne 4. marca 1920 v Novem mestu.

1. Tovariš predsednik je poročal najprvo o odgovoru podružnice Slo- mškove zveze. Učiteljsko društvo je nam- reč na svojem zadnjem zborovanju 5. fe- bruarja 1920 sklenilo, da se povabi „Sl. Z.“ kot celoto, da naj pristopi k okraj- nem učiteljskem društvu in s tem torej k UJU. Slomškova podružnica pa je od- govorila, da pristopijo sicer vsi njeni čla- ni k okr. društvu; nikakor pa ne bodo plačevali članarine, oziroma naro- čnine za „Zavezine“ liste. Tem gospo- dom se namreč ne more dopovedati, da je Zaveza v likvidaciji. Ti ljudje bi se pač radi pozneje vsedli k polni mizi — k zgra- jeni UJU, a da bi kaj pripomogli k zgrad- bi, da bi tudi kaj žrtvovali v ta namen- tega nočje.

Pustimo jih od sedaj naprej popol- noma pri miru; so zaslepljeni in ostanejo zaslepljeni. Naše društvo je bilo prvo, ki je skušalo delovati skupno, ki se je sku- šalo združiti in spojiti v enotno učiteljsko organizacijo; a to ni bilo po volji naspro- tnim voditeljem. Delali in rovali so toliko časa, da so ostali vsi naši „sirenski“ gla- sovi brez uspeha. Odslej bodi naše geslo: Pusti človeka, ki mu ni mar delo, ampak samo jelo, pri miru in ga preziraj!

2. Okrajno učiteljsko društvo je že lansko leto prosilo, da bi se učiteljsvu dovolil srbo-hrvatski tečaj, a je bila stvar odbita. Letos pa je višji šolski svei stvar obnovil ter stavil učiteljskemu dru- štvu predlog za dvomesečni tečaj. Pred- sedniku se naroči, da poizve do prihod- njega zborovanja, če in za kateri čas bi se dobilo predavatelja. Učiteljsvo je to- liko idealno, da žrtvuje en mesec počit- nic, višji šolski svet pa naj dovolj, da se za udeležence tečaja konča šolsko leto en mesec prej.

3. Nato je referiral tovariš Matko o temi: Učiteljeva avtoriteta je pogoj za uspešno delo. Referat ni bil predolg, a iz- boren. Tovariš Matko nam je podal mno- go lepih misli, za kar je žel zahvalo in priznanje. Izrazila se je želja, da naj pri- obči referat v „Popotniku“.

K sklepu nas je še tovariš blagajnik stresel za žep; a to pot se ni slišalo ni- kakega godrnjanja. Vsakdo je rad dal, ker je dobro vedel, če bi ne bilo organi- zacije, bi bil tudi naš položaj mnogo slab- ši od današnjega.

Tovarišice, tovariši! Prihajajte red- no k zborovanjem! Saj tam se človek, ko se čuti domačega med domačini, dobro prodre in zabode sovraga v srce. Verige novimi ideali za svojim ciljem. —r.

+ Učiteljsko društvo za okraj Sv. Lenart v Slov. goricah je zborovalo 4. marca t. l. pri dve tretjinski udeležbi v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. Tova- riš predsednik F. Kranjc pozdravi vse navzoče najpriprčneje in izrazi svoje ve- selje, da vidi tako nenavadno zadovoljne obraze pred seboj. Omenja došlo zahvalo za vposlano čestitko gospodu glavarju dr. I. Lajnšiču povodom slavljenja 10 let- nega službovanja v Mariboru; omenja dopis tov. Breganta z gospo soprogo s Sladkega vrha, ki naznanjata svoj pris- top; opravičuje odsotnost tov. Lesnika Mihe in gospe Viljemine, tov. Valenčak M., Premrov Jožice, Janežič Guste, Fab- jan Antonije in tajnice K. Schweiger, ka- tero za ta zbor nadomešča tov. Petelj- nova Jož., ki prečita zadnji zapisnik. Ta se popravi v tem, da sta bili opravičeno odsotni od prejšnjega zborovanja tudi tov. Viktor Trošt in Grossman I.

Iz letnega poročila je bilo razvidno, da je imelo društvo dosedaj 33 udov in 7 častne člane. Med letom so stopili v za- služben pokoj tovariši: predsednik Mavrič, Zabukovšek in Kristl. Drugim šolam so bili prideleni tov. Klemenčič, From z gospo, Kocmut Ivanka, Lorber Lj. in Mo- hior Lendovšek. Danes šteje društvo od 10 šol 35 rednih in 4 častne člane.

V pretečenem letu je društvo zboro- valo 4 krat, udeležba je bila povoljna. Ve- čina odsotnih je izostala iz opravičenih vzrokov. Pri zborovanju februarja je po- ročal tov. Klemenčič Jos. o vojnih spom- inih, pri poznejših zborovanjih tovarš Kranjc o svojih doživljajih za časa 3 letne vojaške službe na Italijanskem, v Boki Kotorski, v Črni gori in Albaniji. Na zad-